

До спеціалізованої вченої ради

ДФ 70.895.062 у Хмельницькому університеті
управління та права імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки

СЕРДЕЧНОЇ ІРИНИ ЛЕОНІДІВНИ на дисертацію

КАЩУКА ДЕНИСА АНАТОЛІЙОВИЧА на тему

«УСУНЕННЯ ВІД ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ»,

поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії в

галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. «Усунення від права на спадкування» зумовлена необхідністю удосконалення правового регулювання спадкових правовідносин в умовах розвитку суспільних цінностей та правосвідомості. Значна кількість судових спорів щодо усунення від спадкування свідчить про наявність правової невизначеності та прогалин у чинному законодавстві. Наявність складних етичних і правових аспектів при вирішенні питання про недостойність спадкоємця вимагає системного аналізу правозастосовної практики. Також вказана тема набуває особливого значення в контексті гармонізації національного законодавства з європейськими правовими стандартами. Зважаючи на значення інституту спадкування для забезпечення правової визначеності та стабільності майнових відносин, дослідження цього питання є своєчасним і необхідним.

Окремої уваги потребує баланс між захистом волі спадкодавця та справедливістю щодо потенційних спадкоємців, що нерідко входять у колізію. Юридичні механізми усунення від спадкування повинні гарантувати дотримання прав людини, водночас запобігаючи зловживанням. Зміни соціальних умов, зокрема поширення домашнього насильства, невиконання аліментних зобов'язань, ставлять нові виклики перед правозастосуванням у сфері спадкового права. Саме тому комплексне дослідження цієї теми є важливим для теорії та практики права, а також для підвищення рівня правової культури суспільства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна.

Результати дисертаційного дослідження **Дениса Анатолійовича Кащука** є науково обґрунтованими, адже у роботі комплексно опрацьовано широкий спектр проблем, пов'язаних з особливостями усунення від права на спадкування.

Автором правильно та чітко визначено об'єкт, предмет, методи, мету і задачі дослідження.

Визначення мети та завдань дослідження, логічна побудова роботи дали можливість Д.А. Кашуку сформулювати низку положень і висновків, які відзначаються оригінальністю та безперечною науковою новизною. Для досягнення поставленої мети і реалізації завдань роботи дисертант використав широкий спектр методів дослідження.

Текстовий виклад дисертаційної роботи має традиційну структуру і містить необхідні розділи: анотацію, вступ, два розділи результатів власних досліджень, висновки, список використаних джерел і додатки. Виклад матеріалу в дисертаційному дослідженні структурований та взаємопов'язаний між собою. В науковій роботі на підтвердження теоретичних положень використано судову практику, автор висловлює власне бачення деяких питань, що свідчить про наукову спроможність самостійного опрацювання теми.

Отримані результати мають достатньо високий ступінь обґрунтованості. Дисертант використав значну кількість наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, дослідив становлення проблематики, сформулювала самостійні висновки.

Ознайомлення з дисертацією Д.А. Кашука дає змогу говорити про те, що сформульовані в ній наукові висновки та рекомендації мають належну міру обґрунтованості, які вимагаються від досліджень рівня доктора філософії.

Варто зазначити, що дослідження Д.А. Кашука є детальним аналізом проблеми в сфері спадкових правовідносин, зокрема щодо усунення від права на спадкування. Заслуговують на увагу такі пропозиції та висновки автора:

1. Запропоновано авторське визначення поняття «усунення від права на спадкування» як матеріально-правової гарантії забезпечення суб'єктивного права на спадкування фізичних осіб-спадкоємців, що полягає у створенні законодавчо визнаних умов віднесення особи до числа «негідних» спадкоємців у зв'язку з порушенням ними вимог правомірної поведінки, які є умовою спадкування, і які втратили пасивну спадкову правосуб'єктність або які не втрачають статусу спадкоємців, проте, можуть бути усунені від спадкування за позовом зацікавлених осіб.

2. Обґрунтованою є необхідність внесення змін до 3 ст. 1224 ЦК України щодо неможливості спадкування за законом батьками (усиновлювачами) та повнолітніми дітьми (усиновленими), а також іншими особами, які злісно ухилялися від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця.

3. Доречною є пропозиція здобувача щодо визначення додаткової підстави для усунення від права на спадкування, а саме особи, яка примусила спадкодавця до виключення з тексту заповіту інших осіб з-поміж спадкоємців чи зменшення їх долі у спадщині.

4. Автор дослідив та удосконалив поняття «негідний спадкоємець», як учасник спадкових правовідносин, який був усунутий від права на спадкування або втратив на це право, тобто особа, щодо якої застосовано виключення з-поміж осіб спадкоємців.

5. На підтвердження теоретичного матеріалу автор навів приклади судової практики, які додатково аргументують наведені наукові тези.

6. Розроблені пропозиції щодо внесення змін до законодавства, що вказує на високий рівень наукового пошуку.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено в 9 публікаціях, а саме: 4 у наукових виданнях України, які є фаховими з юридичних наук; а також у 5 збірниках тез матеріалів науково-практичних конференцій, у тому числі міжнародних, а також всеукраїнського круглого столу.

При цьому робота не позбавлена дискусійних положень, які потребують уточнення, зокрема:

1. Потребує додаткового обґрунтування позиція автора щодо необхідності усунути від права на спадкування осіб, які не лише злісно ухилялися від виконання аліментних зобов'язань, з чим ми погоджуємось, але й одноразово, якщо ця обставина встановлена судом. Цікавить позиція автора щодо його розуміння поняття одноразового ухилення від виконання аліментних зобов'язань.

2. Потребує додаткового обґрунтування пропозиція, щодо доцільності створення єдиного реєстру підозрілих шлюбів та посилення повноважень судів щодо анулювання недійсних актів цивільного стану.

3. Положення щодо недійсності шлюбу було б доречно викласти в параграфі 2.3., а не у параграфі 2.4, оскільки недійсність шлюбу є сімейно-правовим інститутом.

Зазначене не знижує високого наукового рівня дисертації. Здобувач проявив самостійність у розробленні складної наукової проблеми, провів теоретичний аналіз і отримав вагомі наукові результати. Опубліковані наукові праці здобувача відображають основні положення дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження **Дениса Анатолійовича Кащука** на тему «Усунення від права на спадкування», відповідає вимогам, встановленим Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного права, а його автор – **Денис Анатолійович Кащук** заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка

доцентка кафедри приватного права

Хмельницького університету управління

та права імені Леоніда Юзькова,

кандидатка юридичних наук, доцентка

Ірина СЕРДЕЧНА